מותרות, ישראל שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וסרטיאות אסורות ולית *נגר ולא בר נגר דיפרקינה, אמר רב ששת אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ופריקנא ליה מאי קושיא ליה, דרב גידל, בעינא כעין פנים וליכא, אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד, כאן וכאן אין מגזמין וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשביעית ולית נגר ולא בר נגר דיפרקינה אמר רבינא אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ומפרקינא לה מאי קא קשיא ליה אילימא מועד אשביעית קא קשיא ליה מאי שנא שביעית דשרי ומ"ש מועד דאסור מי דמי שביעית מלאכה אסר רחמנא טירחא שרי מועד אפי' טירחא נמי אסור, ואלא זיהום אגיזום קא קשיא ליה מ"ש זיהום דשרי ומ"ש גיזום דאסור מי דמי זיהום אוקומי אילנא ושרי גיזום אברויי אילנא ואסור, ואלא זיהום אזיהום קא קשיא ליה דקתני מתליעין ומזהמין בשביעית ורמינהי *מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים ומשקין אותן עד ר"ה בשביעית לא דלמא כדרב עוקבא בר חמא *דאמר רב עוקבא בר חמא הרי קשקושי הוו חד לאברויי אילנא ואסור וחד לסתומי פילי ושרי, ה"נ תרי זיהומי הוי חד לאוקומי אילני ושרי וחד לאברויי אילני ואסור, ואלא סיכה אסיכה קא קשיא ליה דקתני סכין שמן לגזום בין במועד ובין בשביעית ורמינהי *סכין את הפגין ומנקבין ומפטמין אותן עד ר"ה בשביעית לא מי דמי הכא אוקומי אילנא ושרי התם פטומי פירא ואסור א"ל רב סמא בריה דרב אשי (לרבינא) *בר ירמיה סיכה דמועד אזיהום דמועד קא קשיא ליה מכדי האי אוקומי והאי אוקומי מאי שנא האי דשרי ומאי שנא האי דאסור היינו דקא"ל לית נגר ולא בר נגר דיפרקינה: אמר רב יהודה אמר רב עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל: שבר מקל בפניה חייב זרק מקל בפניה פטור א"ל אביי לרבא מאי שנא שבר דהוה ליה כעין זביחה, זרק נמי הוה ליה כעין זריקה? אמר ליה בעינא זריקה משתברת וליכא, איתיביה ספת לה צואה או שנסך לפניה עביט של מימי רגלים חייב

מותרות · דכתיב לאלהיהם עובד כוכבים: **נגר בן נגר** · חכם בן חכם: **דיפרקינה** · שיוכל לתרצה ולקמן מפרש מאי קא קשיא ליה: **דרב גידל** · דאין ביטול לתקרובת והכא קתני מותרות: **מתליעין** · נוטלין תולעת שבאילן: **ומזהמין** · כשיש מכה באילן ונסרה קצת קליפתו מדביקין שם זבל וקושרין שלא ימות ולא דמי האי לאין מזבלין דמועד קטן (דף ג·) דהתם זבל דקרקע והויא עבודה שבשדה ושבכרם: **כאן וכאן** · שביעית ומועד אין מגזמין קוטע את הנוף כדי שיוציא נופות הרבה סביבות הגיזום: **אבל סכין שמן לגיזום** · כדי שלא ימות האילן אם נגזם קודם לכן מלאכה שהיא עבודת קרקע אסר רחמנא והני לאו מלאכת קרקע נינהו דאוקומי אילנא בעלמא הוא שלא ימות ואין משביחו לאילן אלא מעמידו בכמות שהוא: **אלא זיהום** · דשביעית אגיזום דשביעית קשיא ליה דקתני כאן וכאן אין מגזמין: **אוקומי** · שלא יתקלקל מכמות שהוא אבל אינו משביחו: **אברויי** · מחזיקו ומשביחו: **ועושין להם בתים** · גדר אמה גובה סביבותיו וממלאין אותו עפר: **עד ראש השנה** · של ערב שביעית אע"פ שעבודת האילן אסור שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא ימותו הנטיעות דהנך שלשים יום מדרבנן הן והכא לא גזור: **דרב עוקבא** · במסכת סוכה בפ' לולב וערבה: **קשקושי** · חפירה תחת הזיתים: **סתומי פילי** · אם נתגלו שרשי האילן שרי דאוקומי הוא: **את הפגין** · פגי תאינה סכין אותן בשמן כשהן חונטין כדי שיהו שמינות: **ומפטמין אותן** · ממלאין את הנקבין שמן פגין הוא פירי עצמו כשגדל מעט: **הכא אוקומי** **והאי אוקומי** · זיהום נמי אוקומי הוא מדשרי ליה בשביעית כדשנינן לעיל מאי שנא סיכה דשרי דקתני סכין שמן לגיזום כו': **עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל** · שמקשקשין לפניה במקל: **שבר מקל בפניה חייב** · כדאמרינן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס:) דכל עבודות שבפנים שעבד בהן עבודת כוכבים בין דרכה בכך בין שאין דרכה בכך חייב דכתיב זובח לאלהים וגו' אלא מידי דחזי לשם אסור לכל עבודת כוכבים, ודבר שאינו כעין פנים: דרכה בכך חייב דנפקא לן מאיכה יעבדו הגוים האלה וגו' אין דרכה בכך פטור, וזו אם לא היו עובדין אותה במקל לא מחייב בשבר מקל, דלא שייכא בפנים; ואם היו עובדין אותה בזריקת מקל לא מצי למידק זרק מקל בפניה פטור ואם בשבירת מקל פלחי לה פשיטא דחייב ואפי' לא דמי לפנים, אלא כגון שהיו עובדין אותה בקשקוש מקל או בענין אחר הלכך: שבר מקל בפניה חייב ואע"פ שאין עבודתה בכך דכיון דדמי שבירה לזביחת בהמה של פנים שסובר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו אבל זרק פטור הואיל ואין עבודתה בכך והא לא דמיא לעבודת פנים כדמפרש לקמן: **זריקה משתברת** · כגון זריקת דם (א) (של) פנים שאינה מחוברת אלא מתפזר ונופל טיפים טיפים: **ספת לה צואה** · האכילה צואה:

ביטול לא צריך ומותר בלא ביטול דלא דמי לתקרובת מזבח ובתקרובת שאינו כעין פנים לא בעי ביטול ואי טי של עבודת כוכבים היו ונטי מדליקים אותן שייך נמי ביטול כעבודת כוכבים עצמה מכל מקום מכיון שכיבן הכומר אין לך ביטול גדול מזה דשוב אינו רוצה להדליקן לפני עבודת כוכבים אלא ליהנות הוא מהן ולצרכו נטלן ותתיכות של שעוה שנותנין נמי לעבודת כוכבים מותרות דאפילו טי ליכא ותקרובת כעין פנים ליכא ואין הקדש לעבודת כוכבים ולא צריכי ביטול וככרות שמביאין דורון מותרין שהרי אין מביאין לעבודת כוכבים כי אם לשמשים ולכומרים ותקרובת עבודת כוכבים לא הוו שאין דרכן להאכיל לעבודת כוכבים כדורות הראשונים כך נראה לר"י והנך מלבושי כומרים טי שלהם הוא ולא של עבודת כוכבים ומותרין בלא ביטול וכן כלי שקורין קליל"א אין משמשין בו לעבודת כוכבים אבל אותן כלי מתכת שמקטרין בו אסור משום משמשי עבודת כוכבים וצריך ביטול משום שמקטרין בו לעבודת כוכבים ומכירתו לאו הייט ביטולו דקיימא לן כרבנן דפליגי אדרבי במתני' (דף נג·) במכרה או כשמשכנה ואמרי לא ביטל והוא הדין למשמשי עבודת כוכבים שאינן בטלים בכך וכן כל כלי טי של עבודת כוכבים כך פסק רבינו שמואל בשם רבינו שלמה משמע מתוך פירושו שהתיר הככרות לפי שאין עושין אותן תקרובת הא אם היו מביאין אותם לשם עבודת כוכבים היו אסורין דכעין פנים הוא שהוא ראוי להקריב לפנים דדמיא למנחת מאפה תנור ואע"ג דליכא זריקה המשתברת וכן משמע מתוך פרש"י ומה שפירש כעין פנים (ב) זהו כעין זבחים שבמקדש דהוו תקרובת כדכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו אלמא דאפילו זריקה שאינה משתברת כיון דהוי דומיא דלפנים קרי זבח עבודת כוכבים ואבנים אין עובדין בהם בפנים ואין נראה לר"י דהא בכולה שמעתין משמע דאפילו בכעין פנים בעינן זריקה המשתברת וכן משמע בסמוך ואפי' בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל לכן נראה לפרש כעין פנים כעין זביחה וזריקה דבר המשתבר: **ואין** מתליעין ומזהמין במועד · ומיירי כגון שאינו אבד בהמתנה עד לאחר המועד דאל"כ שרי כיון דאוקומי אילנא הוא מדשרי ליה בשביעית דהא דבר האבד מותר במועד אי נמי אפי' הוא אבד ממש איכא למימר דאסור במועד משום טירחא יתירא כדאמרי' בפ"ק דמועד קטן (דף ד·) דאסור להשקות זרעים במי קילון משום טירחא יתירא אע"פ שמותר להשקות במי גשמים משום דבר האבד: **ומשקין** אותן עד ראש השנה · פירש הקונט' אע"פ שעבודת האילן אסורה שלשים יום לפני ראש השנה הכא שרי שלא ימותו הנטיעות דהנך ל' יום דרבנן והכא לא גזור וקשה כמאן אי כר"ע דאמר תוספת שביעית דאורייתא מבחריש ובקציר תשבות ואי כר' ישמעאל הלכה למשה מסיני היא אלא יש לפרש בשביעית בזמן הזה דרבנן ורבי היא כדאמר אביי בפ"ק דמועד קטן (דף ג:) ולרבא השקאה תולדה היא ואבות אסר רחמנא תולדות לא ע"י דדוקא מלאכות של חרישה וזריעה הוו דאורייתא אבל שאר מלאכות אינן אלא מדרבנן: **שבר** מקל לפניה חייב · וה"ה שבר אבנים לפני מרקולים שדרכו בזריקה: **ספת** לה צואה · פי' בקונט' האכילה צואה לשון מי ספו לך מאליה בריש פסחים (דף ג:) ולשון ספת קשה שהיה לומר ספה ועוד דבלשון משנה לא מצינו אכילה בלשון ספייה לכך נראה לפרש ליכלכה בצואה לשון טיבול כמו לא יספות במלח ויאכל דפרק הפועלים (ב"מ דף פט:):

רבינו חננאל

וסרטיות מותרות · ישראל שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וסטרטיות אסורות · ולית נגר בר נגר דיפרקינה · פי' למה עובד כוכבים שחיפה באבני מרקולים הדרכים מותרות · והלא קשיא עלה הא דאמר תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה עולמית ואין חרש בר חרש כלומר אין חכם בן חכם יכול לפרק זו הקושיא: אמר רב ששת אנא לא חכם ולא בן חכם · והנני מפרקה' האי תנא דמתיר סבר בעינן תקרובת בהמה כעין תקרובת פנים בקדש · אבל תקרובת אבנים לאו תקרובת היא · וכן עוד איתי דא מתניתא מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד א) ובין בשביעית ולית נגר בר נגר דיפרקינה · פי' מתליעין עוקרין התולעין מן האילן בחרמש או בקרדום · מזהמין משקין את האילנות מים וזבל · ומגזמין קוצצין בדי האילן וסכין מקום הקציצה שמן כדי שלא יכהו הקור וימות האילן · אמר רבינא אנא לא נגר ולא בר נגר ומפרקינה לה מאי קשיא ליה אילימא אמאי קא שרי בשביעית ואסור במועד' שביעית דמלאכה קא אסר רחמנא הני לאו מלאכה נינהו מועד דאפילו טרחא נמי אסיר · הני נמי טרחא נינהו: ואי זיהום אגיזום קשיא ליה אמאי זיהום בשביעית שרי · וגיזום אסור · זיהום אוקומי אילנא שהוא זיבול להאכיל זוהמא את האילן שלא ימות שרי ניזום שהוא חיתוך הזמורות להחליף אחרים תחתיהן להברות האילן ולהפריהו הוא ואסור · אלא האקשיא ליה ועלה אמר לית נגר ובר נגר דיפרקינה . איני דזיהום בשביעית שרי · והא תנינן מזהמין הנטיעות וכורכין אותם וקוטמין אותם . פי' מפני הצנה שלא ימותו שעדיין נטיעות קטנות הן' ועושין להם בתים · פי' חופרין להן נקעין בעקריהן שיתקבצו בהן המים ומשקין אותם עד ראש השנה · עד ר"ה אין בשביעית לא · ופרקינן כד עוקבא בר חמא במסכת סוכה תרי קשקושי הוו' פי' קישקוש כדכתיב לקושש קש חד לאברויי אילנות כגון קשקוש ב) יבישין בדין ועלין ופסולת וחד לסתומי פילי לסתום הסדקין שבאילן' הכא נמי תר הוו חד לאברויי אילני שעושין בו הרבה ואסור · וחד לאוקומי אילני ושרי: פי' סיכה סכין שמן לגיזום שלא יכהו הברד · וסיכה לפגין כדי שיתבשלו בשמש וישכרו מהרה לאכילה · וסיכת הפגין הוא פירא · לפיכך אסור בשביעית וסיכת שמן לגיזום לאוקומי · ואסיק' מכדי זיהום דתני בשביעית שרי ובמועד אסור לאוקומי הוא · וסיכת שמן לאוקומי הוא · וכיון דתרוייהו לאוקומי נינהו אמאי במועד שרי וזיהום אסור · קשיא: פי' שבר מקל בפניה · השבירה היא מעשה עבודה אבל זריקה אינה מעין עבודה · ספת לה צואה או ניסך לה עביט של מימי רגלים חייב · אוקימנא

ג א מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלג סעיף יב:

ד ב מיי' שם ופ"א מהל' שמיטין הלכה ה סמג שם ועשין קמח טוש"ע שם סעיף יא:

ה ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה י סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלג סעיף יב:

ו ד מיי' פ"ג מהל' שמיטין הל' ט:

ז ה מיי' שם פ"א הלכה ה:

ח ו מיי' שם הל' ז:

ט ז מיי' שם פ"ג הלכ' ט:

י ח מיי' שם פ"א הל' ה:

יא ט מיי' פ"ג מהל' עבודת כוכבים הל' ד:

[במלכים ב כד פסוק יד מתרגם של החרש והמסגר חרש נגר ערון]

שביעית פ"ב מ"ד

סוכה מד: מ"ק ג·

שביעית פ"ב מ"ה ע"ש

רבה בר ירמיה כצ"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זריקה וכו' דם שבפנים שאינה מחוברת: (ב) תוד"ה בענין (בעמוד א) כעין פנים כעין זבחים שבמקדש הוא דהוי כצ"ל ותיבת זהו נמחק:

** מלות הסוגריים אינם לשם דיוק אלא לבודד קטע זה להראות שאין לו קשר לנושא ע"כ אלא להובא פה בגלל סגנון הדומה - וכפי שמסומן על ידי ~ = ◇ -

נושא

ביטול באילנות בשביעית ובמועד

מבנה

⌂ פותרים המנסים לגלות הקושי במקור

△ הצעות למהו הקושי

▽ דחיתם

△ מסקנא מהו הקושי

נושא / מבנה

ב' אמרות של רב בדין ע"ז שעובדים אותו במקל

1) חייב שברא

2) פטור זרקא

א) חסר כאן וצ"ל אבל אין מגזמין בין במועד ובין בשביעית לית נגר וכו'. ב) אולי צ"ל כגון קשקוש של בדין יבשים ועלין וכו'.